Cristinel MUNTEANU

„A spune lucrurile aşa cum sunt...”. Conversaţii cu Eugeniu Coşeriu

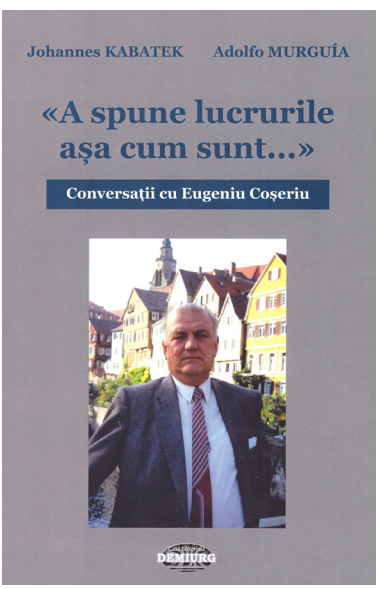
Cr. M. – conf. univ. dr. drs. (doctor în filologie şi în filosofie al Universităţii „Alexandru Ioan Cuza” din Iaşi); predă la Universitatea „Danubius” din Galaţi discipline din sfera ştiinţelor limbajului şi ale comunicării. A publicat ca autor: *Sinonimia frazeologică în limba română* (2007), *Lingvistica integrală coşeriană* (2012), *Frazeologie românească. Formare şi funcţionare* (2013); *Tradition and Innovation in Language and Linguistics* (2017), iar ca editor: Tobias Peucer, *Despre relatările jurnalistice* (2008), B. P. Hasdeu, *Studii de ştiinţa limbii* (2013), E. Coşeriu, H. Geckeler, *Orientări în semantica structurală* (2016; trad. de Cr.M.) etc. Este, de asemenea, autorul a peste 150 de articole şi comunicări. Domenii de interes: filosofia limbajului, teoria limbii, semantică, frazeologie, hermeneutică, lingvistica textului.

La Iaşi, în 2017, a fost publicată versiunea românească[1] a unei cărţi apărute în limba germană în 1997 (*Die Sachen sagen wie sie sind... Eugenio Coseriu im Gespräch*)[2]. Este vorba despre un consistent volum de interviuri pe care savantul Eugeniu Coşeriu (1921-2002) le-a acordat profesorilor Johannes Kabatek şi Adolfo Murguía pe parcursul unor săptămâni din verile anilor 1994 şi 1995. Dat fiind conţinutul valoros al acestor „conversaţii”, un atare eveniment editorial s-ar fi cuvenit să aibă loc mult mai devreme. Dar, chiar şi cu o întârziere de 20 de ani (în preajma comemorării a 15 ani de la dispariţia marelui lingvist), apariţia cărţii ***„A spune lucrurile aşa cum sunt...” Conversaţii cu Eugeniu Coşeriu*** merită să fie semnalată, mizând pe faptul că lectura acesteia îşi va produce efectele scontate în minţile receptive. De altminteri, să notăm în treacăt că traducerea românească efectuată de Adrian Turculeţ şi Cristina Bleorţu este prima versiune a „dialogurilor” publicată într-o limbă romanică (şi, totodată, limba maternă a celui intervievat), nu peste multă vreme urmând să apară atât o traducere în spaniolă, cât şi una în portugheză[3], ambele supervizate de Johannes Kabatek.

Cineva ar putea să facă observaţia că avem deja nişte interviuri coşeriene realizate sub forma unor cărţi, acordate de autor (direct în româ-

BDD-A27849 © 2018 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:47 UTC)

nește) fie profesorului Nicolae Saramandu (*Lingvistica integrală*, 1996), fie universitarilor Gheorghe Popa, Maria Șleahtițchi și Nicolae Leahu (*Universul din scoică*, 2004). Pe lângă acestea, mai există numeroase scurte interviuri tipărite în revistele de cultură din România și Republica Moldova, interviuri din a căror selecție s-ar putea lesne alcătui o interesantă și folositoare antologie coșeriană. Totuși, spre deosebire de cărțile-interviu mai sus menționate, *„A spune lucrurile așa cum sunt..."*[4], dincolo de numărul sporit de pagini, se concentrează în proporție însemnată și pe biografia semnificativă a lui Coșeriu, nu doar pe datele esențiale ale doctrinei sale lingvistico-filosofice. Mai mult decât atât, și în secvențele pronunțat teoretice (inclusiv de epistemologie a lingvisticii) vom putea descoperi elemente inedite, care nu au fost abordate sau dezvoltate în alte interviuri.

Nu îmi propun să scriu aici o recenzie amănunțită[5]. Mă voi mulțumi, mai degrabă, să semnalez unele aspecte și secvențe relevante. Conținutul propriu-zis al volumului este indicat sugestiv de titlurile celor 14 capitole: (I) *România*; (II) *Italia*; (III) *Uruguay*; (IV) *Tübingen*; (V) *Manuscrisele inedite*; (VI) *Construcție și elaborare*; (VII) *Lingvistica integrală*; (VIII) *„A spune lucrurile așa cum sunt"*; (IX) *Libertate, normă, istorie, interpretare*; (X) *Corect și exemplar*; (XI) *Heidegger, Wittgenstein*; (XII) *Despre*

BDD-A27849 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:47 UTC)

receptare și critică; (XIII) *Alteritate*; (XIV) *Starea actuală a lingvisticii*. Pe lângă vechiul *Cuvânt-înainte* semnat în 1997 de Kabatek și Murguía, au fost adăugate o *Notă despre traducere* (de Adrian Turculeț) și o *Notă* preliminară (elaborată de Johannes Kabatek special pentru ediția românească). În plus, cele două *Anexe* (I: *Tabel cronologic*; II: *Catalogul scrierilor lui Eugeniu Coșeriu*) au fost amplificate pentru a fi aduse la zi. Un *Indice de termeni și concepte* și un *Indice de nume și persoane* (indici care nu se găseau în ediția originară germană) completează în mod fericit și util informațiile despre opera lui Coșeriu plasate în partea finală a cărții.

În *Nota* sa, profesorul Turculeț declară următoarele: „Inițiativa traducerii în română aparține Cristinei Bleorțu [...]; ea mi-a scris, pe la mijlocul lui noiembrie trecut, că a început să lucreze la traducerea în limba română a variantei spaniole, propunându-mi «să revizuiți ce am tradus și să terminați de tradus cartea». Ea a tradus 10 capitole din spaniolă în română, iar eu am tradus celelalte patru capitole din germană și am refăcut traducerea din spaniolă, neprelucrată, a Cristinei Bleorțu, confruntând-o cu originalul german." (p. vii).

Deși traducerea făcută direct de pe originalul german abia dacă reprezintă un sfert din numărul total de pagini (ceea ce i-ar putea îndemna pe unii să creadă că unele principii traductologice au fost astfel încălcate), totuși faptul că restul traducerii a fost verificat cu atenție de Adrian Turculeț (ale cărui seriozitate și acribie nu pot fi puse la îndoială) constituie o garanție că produsul rezultat este unul demn de încredere. De altfel, parcurgându-l, cunoscătorii doctrinei lingvistice a lui Coșeriu vor recunoaște că au de-a face, într-adevăr, cu un text coșerian (ceea ce înseamnă că, înainte de toate, au fost respectate opțiunile lui Coșeriu pentru transpunerea adecvată a terminologiei sale lingvistice în românește)[6]. În acest punct, Coșeriu ar fi ținut să reamintească, probabil (cum o face, de pildă, într-o notă de subsol din *Sprachkompetenz*), ceea ce scrisese Hegel sub un portret de-al său: „Cine mă cunoaște, aici mă recunoaște".

Unul dintre capitolele de un real interes este cel dintâi, intitulat simplu *România*, prin acest nume înțelegându-se, însă, România Mare, de după 1918, cea care cuprindea Moldova de Sus în care s-a născut (la 27 iulie 1921) Eugeniu Coșeriu. Capitolul în cauză este cel mai amplu din întregul volum, întinzându-se pe nu mai puțin de 40 de pagini! Aici Coșeriu rememorează prima parte a vieții sale, până la 19 ani, când – câștigător

BDD-A27849 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:47 UTC)

al unei burse – va părăsi România pentru a studia în Italia. Sunt evocați părinții și sora, învățătorul, profesorii din liceu, unii colegi ș.a.m.d., sunt descrise meleagurile natale și cele învecinate. Sunt enumerate o serie de personalități marcante ale culturii române, născute (în număr vrednic de mirare) în nordul țării (pe „o fâșie a pământului românesc binecuvântată de Dumnezeu"): Hasdeu, Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Stere, Enescu, Iorga și alții. Este evidențiat nivelul extrem de ridicat al școlii românești din acea perioadă (îndeosebi al celei de la Bălți). Este prezentată apoi universitatea ieșeană din timpul studenției viitorului savant, relația acestuia cu profesori de prestigiu, precum G. Călinescu, Petru Caraman, Iorgu Iordan etc. Nu este aici locul pentru a reda în detaliu conținutul respectivului capitol, însă cred că de pe urma lecturii sale (măcar ca document istoric) ar avea de profitat orice om de cultură român (indiferent dacă acesta este preocupat de învățăturile lingvistice coșeriene sau nu).

Așa cum spuneam, toate capitolele aduc (în raport cu alte interviuri) – într-o măsură mai mare sau mai mică – informații insolite despre biografia și opera lui Coșeriu. În funcție de interes, fiecare cercetător/lingvist (familiarizat cu lingvistica integrală coșeriană) va găsi noi exemple și fapte suplimentare menite să confirme ori să lumineze dintr-un alt unghi principiile, conceptele și distincțiile fundamentale lansate de Coșeriu. În ceea ce mă privește (date fiind preocupările mele recente), dacă ar trebui să aleg un capitol (și numai unul) dintre cele „teoretice", care să mă fi impresionat în mod deosebit – chiar și după aproape 20 de ani de lecturi coșeriene –, acesta ar fi capitolul al IX-lea (*Libertate, normă, istorie, interpretare*), în special cu cea de-a doua parte a sa (p. 156-168), în care se spun lucruri extraordinare despre știința hermeneuticii.

În încheiere, se cuvine să subliniem marele serviciu pe care Adrian Turculeț și Cristina Bleorțu îl fac culturii noastre prin traducerea și publicarea acestei cărți. Nu în ultimul rând, trebuie apreciate condițiile grafice excelente în care a apărut această lucrare la Casa Editorială Demiurg: pe o hârtie foarte bună, cu copertă tare/cartonată („hardcover") și supracopertă. Totuși, întrucât prețul volumului este destul de „pipărat" în această formă (pentru piața noastră de carte), poate că ar fi binevenită realizarea, în paralel, și a unei ediții broșate, mai puțin costisitoare (după modelul editurilor occidentale). În felul acesta, ideile coșeriene ar avea posibilitatea să-și deschidă drum spre mai mulți (tineri) cititori.

BDD-A27849 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:47 UTC)

Note

[1] Johannes Kabatek, Adolfo Murguía, *„A spune lucrurile așa cum sunt...". Conversații cu Eugeniu Coșeriu*, Traducere, indici și completări bio-bibliografice de Adrian Turculeț și Cristina Bleorțu, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2017 (277 + xviii pag.).

[2] Johannes Kabatek, Adolfo Murguía, *»Die Sachen sagen wie sie sind...«. Eugenio Coseriu im Gespräch*, Gunter Narr Verlag, Tübingen, 1997.

[3] Adrian Turculeț (în *Notă despre traducere*) precizează: „În prezent, sunt anunțate alte două traduceri: una în portugheză, efectuată de Jaime Ferreira da Silva, și o versiune spaniolă, tradusă indirect, din varianta portugheză menționată, de către Cristina Bleorțu și Alba García Rodríguez." (p. vii).

[4] Titlul cărții, *„A spune lucrurile așa cum sunt..."*, este o formulă dintr-un dialog al lui Platon, *Sofistul* (*„ta ónta hos éstin légein"*), formulă pe care Coșeriu o amintea frecvent când expunea *principiul realismului* (unul dintre cele cinci principii pe care le-a urmat în cercetare).

[5] Fac menționea că, sub titlul *Dialoguri cu Eugeniu Coșeriu în limba germană*, Eugenia Bojoga a publicat (în „Contrafort", nr. 10-11, 2003) o descriere (destul de detaliată, pe alocuri) a versiunii germane originare (vezi http://www.contrafort.md/old/2003/108-109/622.html).

[6] M-am convins de acest lucru când am citit cu atenție întregul text în calitatea mea de referent științific al cărții (celălalt referent științific fiind doamna prof. univ. dr. Sanda-Maria Ardeleanu).

BDD-A27849 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:51:47 UTC)